

Tallinna Naiste Kriisikodu

Lugupeetud konverentsist osavõtjad! Tänan teid osavõtu eest- see näitab, et olete huvitatud tänase päeva teemast: mida oleks võimalik ette võtta, et vähendada naistevastast vägivalda ühiskonnas. Kuna täna on rahvusvaheline naistevastase vägivalda vastu võitlemise päev, siis me ei räägi ettekannetes laiemalt lähisuhtevägivallast, vaid konkreetselt naistevastasest vägivallast.

Ei hakkaks täna kuulajate aega raiskama teoreetilise jutu peale, mida loetakse üldse vägivallaks. Selle kohta võib lugeda meie ja Tartu Naiste Varjupaiga kodulehtedelt www.naistetugi.ee ja www.naisteabi.ee. Kui kedagi huvitab lähemalt probleem, kust tulevad vägivaldsed mehed, siis Sotsiaalministeeriumi kodulehel on uurimustöö „Vägivald lähisuhtes: selle põhjused ja võimalikud lahendused“

(<http://www.sm.ee/tegevus/soolinevordoiguslikkus/lahisuhtevagivald/uuringud.html>), milles on toodud ülevaade 12 erineva koolkonna arusaamadest vägivaldsuse põhjuste kohta.

Täna räägime sellest, et Eestis esineb naistevastast vägivalda, millised on nende naiste abisaamise võimalused ja millist abi nad tegelikult peaksid saama.

Tallinna Naiste Kriisikodu avas ukSED 8.märtsil 2005.a., olles Tartu Naiste Varjupaiga järel teine naistele vägivallaohu korral ajutist majutust pakkuv organisatsioon. Algusest peale oleme pakkunud ka professionaalset juriidilist ja psühholoogilist nõustamist.

Aastate jooksul on maakondade naisorganisatsioonid loonud juurde maakonnakeskustesse täiendavalt 7 varjupaika. 2008.a. käivitus ka üleriigiline abitelefoni.

Rahastamisest.

Eestis tegutsevad naiste varjupaigad on kõik olnud kolmanda sektori initsiatiiv. Tallinn on üks vähestest Euroopa Liidu liikmesriikide pealinnadest, kus pole riiklikult rahastatud naiste varjupaika. Kõik varjupaigad on kirjutanud raha saamiseks projekte Hasartmängumaksu Nõukogusse. Alates käesoleva aasta algusest, mil hakkas oluliselt vähem laekuma raha hasartmängudest, on projektide rahastamine katastroofiliselt kokku kuivanud. Kõige olulisemalt kannatasime meie, Tallinna Naiste Kriisikodu ja Tartu Naiste Varjupaik, kelle esitatud projektidest rahastati 30% ringis taotletud summast ja paar kuud hiljem leiti, et seda igakuist raha 28 500.- EEK/kuus ulatuses on ka liiga palju ning vähendati seda 17 500.- le kroonile kuus hoolimata juba allakirjutatud lepingust. Sellise summa eest peaksime siis pakkuma erinevaid teenuseid. Väiksemad varjupaigad on kirjutanud Hasartmängumaksu Nõukogule iga 3 kuu tagant väikeprojekte 50 000.- EEK peale, millega on tulnud varjupaiku töös hoida.

Arusaamatu ja kummaline on asjaolu, et Eestis on varjupaikade jätkusuutlikkus pandud sõltuma sellest, kui palju hasartmänge mängitakse ja üsna iroonilisena tundub olukord ka seetõttu, et vähemalt meie Kriisikodu nõustamistel on olnud naisi, kelle mehed kasiinodes pere rahasid maha mängivad. Nende hulgas on olnud ka pensionäre. Ei tea teisi riike Euroopas, kus valitsus paneks varjupaikade tegevuse sõltuma ebastabiilsetest fondidest. Eestis jääb mulje, nagu arvaks valitsus, et need entusiastlikud ja missioonitundega naised, kes on kodanikualgatuse korras varjupaigad loonud, on teinud seda oma sugulaste ja tutvusringkonna tarbeks. Ja mis erilist raha nad veel tahavad- miinimumpalgast piisab küll ja kõige parem oleks, kui nad seda tööd vabatahtlikus korras teeksid.

Euroopa Nõukogu juures asuv Ministrite Komitee, kes jälgib, et liikmesriigid järgiksid konventsioone ja rahvusvahelisi lepinguid,

annab välja ka soovitusi liikmesriikide tegevuspoliitika ja õigusaktide väljatöötamiseks. **Soovituse Rec(2002)5 „ Naiste kaitsmise kohta vägivalla eest, ja seletuskiri“** (vastu võetud MK poolt 30.aprillil 2002.a. ministrite asetäitjate 794. kohtumisel) lisa p. 23 kohaselt peaksid liikmesriigid „ **tagama, et ohvrid saaksid kohest ning igakülgset professionaalset abi, mille juurde kuulub traumajärgne psühholoogiline nõustamine ning sotsiaal- ja õigusabi; kõike seda tuleks pakkuda konfidentsiaalsuse põhimõtet arvestades, tasuta ning ööpäevaringselt.**“ Loomulikult pole kõike seda võimalik pakkuda 17 500.- EEK eest kuus, mis on rahastus varjupaiga kohta Hasartmängumaksu Nõukogult.

Sama soovitusel seletuskirja punkt 47 annab ka lahenduse: „**Valitsusvälistele organisatsioonidele antav toetus peaks tagama olukorra, kus nad saaksid pidevalt vägivallaga tegeleda, see aga eeldab valitsusväliste organisatsioonide regulaarset rahastamist**“.

Kuigi praegu on majanduskriis ja kõikjal tegeletakse kärbetega, leiame, et varjupaikadel on täielik moraalne õigus vähemalt nendele trahvirahadelegi, mida vägivaldsetele meestele määratakse naistevastaste vägivallategude eest. Kõik sellised trahvirahad peaks suunatama vastava maakonna naiste varjupaigale.

Ministrite Komitee soovitusel Rec (2007)17 liikmesriikidele „ **Soolise võrdõiguslikkuse standardite ja mehhanismide kohta**“ 9. peatüki (Naistevastane vägivald) punkt 52 toob välja asjaolud, mis näitavad antud **valdkonnas riikide poliitilist tahet ja panust soolise võrdõiguslikkuse edendamisse** . Alapunkt (kuus) 6 kohaselt on selleks „**asjakohaste meetmete vastuvõtmine/olemasolu, teenuste pakkumine ja tegevuste elluviimine, nagu naiste varjupaigad ja kriisitelefoniid, samuti ka vägivalla toimepanijatele mõeldud programmid ning vajalik toetus, sealhulgas rahaline toetus kõnealusel valdkonnas tegutsevatele valitsusvälistele organisatsioonidele;**“

Muidugi on need soovitusel, ja soovitusel pole kohustusliku iseloomuga. Pole nad kohustuslikud olnud kunagi ka Lääne-Euroopa riikidele, kus neid ometigi järgitakse. Asi on lihtsalt erinevates kultuurides ja eetilistes arusaamades.

Teades, et Eestis aitavad perevägivald all kannatavaid naisi ainult toimetulekupiiril tegutsevad ja küsitava jätkusuutlikkusega kodanikualgatusel loodud mittetulundusühingutest varjupaigad, on vägagi huvitav lugeda ÜRO kodulehelt Eestit iseloomustavast osast:

„On loodud lähisuhtevägivald alane riiklik koostöövõrgustik (2008.a.), kuhu kuuluvad esindajad ministeeriumitest ja valitsusvälistest organisatsioonidest. Siseriiklikus võrgustikus on liikmed Justitsministeeriumist, Haridus- ja Teadusministeeriumist, Sotsiaalministeeriumist, Keskkriminaalpolitseist, riigi prokuratuurist, politseiprefektuuridest ja valitsusvälistest organisatsioonidest. „
<http://webapps01.un.org/vawdatabase/searchDetail.action?measureId=17831&baseHREF=country&baseHREFId=493>

<http://webapps01.un.org/vawdatabase/searchDetail.action?measureId=30549&baseHREF=country&baseHREFId=493>

Kas keegi on kuulnud midagi sellise võrgustiku loomisest ja tegutsemisest? Meile, täna siin esinevatele ja vägivaldaga tegelevatele organisatsioonidele, tuli selline teave üllatusena.

Samast võib lugeda, et Eestis on lähisuhtevägivald all kannatavatele naistele (vajadusel koos lastega) 9 riiklikku varjupaika. 2007.a. olevat olnud 301 ja 2008.a. 501 vägivald all kannatanud naist, kes on nende varjupaikade poole pöördunud. Teabeallikaks on Eesti valitsuse vastus Pekingi küsimustikule 30. septembril 2009.a.

Mis puutub nende aastate abivajajate arvudesse, siis pöördus ainuüksi meie Kriisikodu poole 2007.a. 457 naist, kellest vajas ajutist majutusteenust 64 naist ja 27 last, 2008.a. pöördus meie poole 427

naist, majutusteenust sai 65 naist ja 16 last. Need on ametlikult Sotsiaalministeeriumisse esitatud andmed. Meie teeninduspiirkonda (Tallinn koos Harju maakonnaga) kuulub ka 40% rahvastikust.

Sellise mittetõese teabe andmisega tekitatakse rahvusvahelistele organisatsioonidele mulje, et Eestis esineb perevägivalda vähe ja sellega tegeletakse kõrgel riiklikul tasemel.

Mingil põhjusel on ka jäetud samas infos ÜRO-le märkimata, et Eesti naiste varjupaigad on kõik loodud kodanikuinitsiatiivil. Näiteks Norra andmed samas kohas: Norras on 50 naiste varjupaika ja neist 6 on munitsipaalvarjupaigad, ülejäänud erainitsiatiivil loodud. Norra riik rahastab praegusel hetkel varjupaikasad 80 % eelarvest, varem oli 50 %, kuid ei nimeta neid varjupaiku sellepärast riiklikeks. Rootsi annab oma andmed selliselt : varjupaigad on loodud mittetulundusühingute initsiatiivil.

Sai ka selgeks , et erinevatel riikidel on eri arusaamad riiklikust rahastamisest. Eestis peetakse riiklikuks rahastamiseks seda, kui varjupaik kirjutab projekti Hasartmängumaksu Nõukogule, ootab hinge värinal, kas saab oma 50 000.-EEK järgmiseks kolmeks kuuks kätte ja kirjutab alla lepingu Sotsiaalministeeriumiga, kes vahendab hasartmängumaksu rahasid. Teistes Euroopa riikides peetakse riiklikuks rahastamiseks seda, kui riik eraldab iga-aastase kindla summa ilma selleks eraldi taotlust kirjutamata.

Palve valitsusele on, et võetaks arvesse Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus liikmesriikidele(2002) „ Naiste kaitsmise kohta vägivalla eest, ja seletuskiri“ ning et selle alusel vaadataks läbi riigi õigusaktid ja poliitika. Eestil on praegu selles osas Euroopa arenenud maadest mahajäämus vähemalt 20 aastat. Eestist ei saa kunagi Euroopa Liidu täisväärtuslikku liiget, kui riik ei suuda kaitsta oma naisi, tagada neile inimõiguste ja põhivabaduste tunnustamine, rakendamine, elluviimine ning kaitse.

Palume valitsust ka käivitada naistevastase vägivalla vastu võitlemiseks inimkaubanduse vastase võrgustikuga analoogne võrgustik, kus võrdsel positsioonil oleksid esindatud nii ohvreid abistavad kui neid esindavad MTÜd, riigiasutused ja teadusasutused, ning tagada selle toimimiseks vajalikud ressursid. (Nii nagu ÜRO kodulehel on juba kuulutatud).

Nimetatud võrgustikule saaks anda ametlikud volitused naistevastase strateegia elluviimist jälgida ja esitada selle täiendamiseks ettepanekuid valitsusele.

Ohvriabiseadusest

Ministrite Komitee soovitusel lisa p. 36 järgi peaksid liikmesriigid tagama, et „ **ohvritele makstakse faktilist tõestust leidnud vägivallajuhtudel mis tahes rahalise, füüsilise, psühholoogilise, moraalse ja sotsiaalse kahju kannatamisel kahju suurust arvestavat kompensatsiooni, mis sisaldab ka kohtukulude katmist**“.

Meil on 2004.a. vastu võetud „Ohvriabiseadus“. Tingimusi, mille alusel saavad selle seaduse järgi hüvitist nii ohver kui ohvri abistaja, iseloomustab lähemalt järgne kõneleja Hr. Avo Üprus. Sõnavõtuga esineb Tiina Naarits.

Mis meie Kriisikodu arvates peaks selle seaduse juures muutma - nimelt on ette nähtud ohvrile tasuta psühholoogilist nõustamist 10 tundi, kuid selle eest on võimalik tasustada ainult piiratud psühholoogide ringi. Seega, meie magistriskraadiga psühholoog, kes tegi kriisitööd Hiiumaa lennuõnnetuse järgselt ning keda päästeteenistus kutsus välja siis, kui kopter kukkus alla, ei saa selle seaduse järgi nõustamistasusid, sest ta ei tööta kliinilise psühholoogina ja ei kuulu Psühholoogide Liitu. Ka ohvritest saab hüvitist väga väike ring (**näide**)

Koostööst politseiga.

EN Ministrite Komitee 2002.a. soovitus „Naiste Kaitsmise kohta vägivalla eest“ lisa p. 29 kohaselt peaksid liikmesriigid **„tagama, et politsei ning teised õiguskaitseorganid võtaksid vägivalla ohvreid vastu, kohtleksid ning nõustaksid neid inimesi nende väarikust austades ning kaebustega tegeldaks konfidentsiaalselt; ohvrid tuleks eriväljaõppe saanud spetsialistide poolt viivitamatult ära kuulata ruumides, mis aitavad kaasa politseiniku ning ohvri vahelise usalduse tekkimisele ning ohvrile tuleb tagada maksimaalne võimalus rääkida naisametnikuga, kui ta selleks soovi peaks avaldama.“**

Peab ütlema, et 2005.a., kui me varjupaiga avasime, oli vähemalt Tallinna politseijaoskondades sellised naispolitseinikud olemas, kes olid saanud vastava koolituse ja kellega koostöö sujus. Saatsime inimese, kellel oli vaja politseilt mingit abi, selle naispolitseiniku juurde ja tema juba korraldas asju oma ametkonnas edasi. Aja jooksul on aga politseis toimunud muudatusi ning praegusel hetkel selliseid perevägivallale spetsialiseerunud politseinikke enam ei ole. Ilmselt on ka töökohta vahetanud suur osa varem perevägivalla alase koolituse saanud kaadrist, sest me oleme kuulnud oma klientidelt imelugusid nende suhtlusest politsei esindajatega.

Kaebus nr. 1 – politsei ei tule kutse peale välja, kui on oht vägivallale, kuid see pole veel toimunud (näited).

Kaebus nr. 2 – konstaablid ei taha kaasa tulla, kui ilma isiklike esemeteta kodust põgenenud naine soovib neid kätte saada, kuid ei julge üksi järele minna, sest mees on kodus (näited).

Kaebus nr. 3 – kannatanu tajub politseiuurija (eriti naisuurija) poolt mõnitavat suhtumist ning teda juhendatakse, mida peab avaldusse kirjutama (mida soovitatakse välja jätta)(näited).

Politsei peaks olema iga varjupaiga koostööpartner nr. 1 ja meie omalt poolt loodame, et 2010.a. toob vähemalt Tallinna piirkonnas kaasa

koostöö tunduva paranemise. Loodame väga, et politseijaokondadesse määratakse uuesti perevägivallaga tegelevad naispolitseinikud ja oleme nõus nii neile, konstaablitele kui ka 110 liini vastuvõtjatele tegema perevägivalla alaseid koolitusi. Praeguseks on kõigi Põhjamaade politseijaokondades sellised politseiametnikud olemas ja neid nimetatakse peretöö koordinaatoriteks. Kuigi samme selliste ametikohtade loomiseks ja töös hoidmiseks tehti juba peale 2002.a. Ministrite Komitee soovitusel, ei käivitunud ka nendes riikides see projekt koheselt. Alates 2004-2005.a. on nad olemas ja tegutsevad efektiivselt koostöös varjupaikadega.

Positiivseks näiteks, kui suur osa on politseil perevägivalla ennetustöös, on Poola. Käisime 2008.a. novembris Avatud Eesti Fondi rahalisel toel Varssavis konverentsil „Lähisuhtevägivald- Poola 10 aasta kogemused“. Konverentsi korraldas Poola sise- ja avaliku administratsiooni ministeerium.

Konverentsil oli üle poolte mehed – politseiametnikud jt. organisatsioonide esindajad, kes tegelevad otseselt perevägivallaga. Konverentsil esinenud kõrgete politseiametnike sõnul on politsei tegevuses aastaid olnud prioriteediks perevägivalla ennetamine.

Poolas on igal konstaablil info oma piirkonna vägivaldsete perede kohta. Konstaabel käib neid peresid aeg-ajalt külastamas ja kontrollimas - selleks ei pea olema väljakutset ja korterisse sisenemiseks ei pea olema orderit. Konverentsil leiti, et see meetod on vähendanud perevägivalla teemaliste väljakutsete arvu ja seal autasustati parimaid konstaableid, kelle piirkonnas oli perevägivalla juhtumite arv kõige enam vähenenud.

Suurbritannias ja Norras näiteks kontrollivad nende naiste kodusid, kes on otsustanud varjupaigast koju tagasi pöörduda, kuue kuu jooksul eriväljaõppe saanud sotsiaaltöötajad ja see on osutunud heaks ennetustööks - mehed tunnevad, et neid kontrollivad riigitöötajad .

Lähisuhtevägivalla kuritegude ennetamiseks tuleks anda politseile palju suuremaid õigusi. „**Inimese ohtu sattumise korral peaks vägivallatseja koheselt ära viidama eluruumidest, kus vägivald toime pandi, sõltumata varalistest suhetest või kaaselanike mistahes vastuväidetest. Niisugust lähenemist, mis on tingitud soovist kaitsta ohvrit ning vältida kodunt lahkumisega seotud traumasid, praktiseeritakse Austrias, Soomes ja Norras**“ (allikas – MK 2002.a. soovitus „**Naiste kaitsmise kohta vägivalla eest**“). Meie tingimustes lahkub kodust naine koos lastega, saades selliselt veelkordse trauma.

Vägivalla toimepanijatele suunatud sekkumisprogrammid

Sama soovitus ütleb. „**Liikmesriigid peaksid: punkt 50. organiseerima sekkumisprogramme, mille eesmärgiks on julgustada vägivallateo toimepanijaid omaks võtma vägivallavaba käitumist, aidates neil oma tegusid mõista ning vastutust teadvustada , punkt 51. andma vägivallateo kordasaatjaile võimaluse osaleda sekkumisprogrammides, mitte alternatiivina kohtulikule karistusele, vaid lisameetmena vägivallateo ärahoidmiseks; programmides osalemine peaks olema vabatahtlik; punkt 53. tagama meeste suunatud ning naiste kaitsmisega tegelevate sekkumisprogrammide koostöö ja koordineerituse.**“

Vägivaldsetele meestele mõeldud gruppidest räägib lähemalt järgmine kõneleja Velda Veia, kes on neid aastaid läbi viinud. Meie oma kogemustest võime aga öelda, et need peaksid olema erinevad erinevatele meestegruppidele – ka meile on helistanud mehi, kes sooviksid vabatahtlikult viha juhtimise gruppides osaleda. Olemasolevad grupid on aga suunatud kriminaalkorras karistatutele.

Naistevastase vägivalla teema rahvusvahelisel tasandil

2008.a.veebruaries algatas ÜRO peasekretär Ban Ki-Moon kampaania „**Koostöös lõpetame naistevastase vägivalla**“, mis on planeeritud pikemaks perioodiks ja mille eesmärgiks on lõpetada naiste ja tütarlaste vastane vägivald kõigis maailma osades. (<http://www.un.org/en/women/endviolence/>)

Kampaania kutsub valitsusi, kodanikuühiskonda, naisorganisatsioone, noori, erasektorit, meediat ja kogu ÜRO süsteemi ühiste jõupingutustega lõpetama naiste ja tütarlaste vastu suunatud vägivalla globaalne laienemine.

24.nov. 2009. a., rahvusvahelise naistevastase vägivalla vastu võitlemise päeva puhul, luuakse ÜRO juurde rahvusvaheline võrgustik meessoost liidritest eri riikides, kelle ülesandeks oma riigis on meeste ja poiste kaasamine lõpetamiseks vägivalda naiste ja tütarlaste vastu.

2015. aastaks tahab kampaania saavutada kõikides riikides 5 järgnevat eesmärki :

1. Siseriiklike naiste ja tütarlaste vastu suunatud vägivalda käsitlevate õigusaktide vastuvõtmine ja rakendamine
2. Laiaulatusliku riikliku tegevuskava vastuvõtmine ja elluviimine.
3. Naiste ja tüdrukute vastu suunatud vägivalla leviku kohta andmete kogumise ja uuringute edendamine.
4. Avalikkuse informeerituse ja sotsiaalse kaasatuse taseme suurendamine.
5. Seksuaalvägivalla vastase võitluse tugevdamine.

Viimasel ajal on ka Euroopa riikides aktiveerunud lähisuhtevägivalla probleemistiku käsitlemine.

Näiteks septembris koostas Norra valitsus ÜRO inimõiguste nõukogule iseene kohta kriitilise raporti, kus tunnistatakse, et riigil on probleeme inimõigustest kinnipidamisega. Valitsuse tellitud uuringu järgi on Norras liiga palju koduvägivalda ja vägistamisi,

palgaerinevused meeste ja naiste vahel on suured, sisserändajaid diskrimineeritakse.

9. novembril toimus Stockholmis Rootsi valitsuse algatusel rahvusvaheline konverents, millest võttis osa 150 eksperti Euroopa Liidu liikmesriikidest. Konverentsi eesmärk oli esile tõsta ja arutada naistevastase vägivalga vastu võitlemise probleemi ning pakkuda liikmesriikidele võimalust vahetada kogemusi ja strateegiaid selles valdkonnas.

Suuremas osas Euroopa Liidu riikide parlamentides on loodud naistevastase vägivalga tegelevad ühendused.

Palume meie Riigikogult suuremat aktiivsust naistevastase vägivalga probleemistikuga tegelemisel, meie suur palve oleks, et meie parlamendis loodaks naistevastase vägivalga tegelev ühendus, kuhu kuuluksid ka mehed.

Valitsuselt ootame Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitusel Rec (2007)17 liikmesriikidele „Soolise võrdõiguslikkuse standardite ja mehhanismide kohta“ 9. peatüki (**Naistevastane vägivald**) **punkti 52** „**asjakohaste meetmete vastuvõtmine/olemasolu, teenuste pakkumine ja tegevuste elluviimine, nagu naiste varjupaigad ja kriisitelefoniid, samuti ka vägivalga toimepanijatele mõeldud programmid ning vajalik toetus, sealhulgas rahaline toetus kõnealusel valdkonnas tegutsevatele valitsusvälistele organisatsioonidele;**“ elluviimist praktikas.